

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΥΠ' ΑΥΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΦΘΕΙΣΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑΣ ΧΩΡΑΣ¹⁾

Κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1204 μ. Χ. ἐπιπτεν ἡ Κωνσταντινούπολις ὑπὸ τὰ συνδυασμένα πλήγματα τῶν στρατευμάτων τοῦ κόμιστος τῆς Φλανδρίας Βαλδουίνου καὶ Βονιφατίου τοῦ Μομφερρατικοῦ ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ βενετικοῦ στόλου ἀφ' ἑτέρου, καὶ ἐδίδετο τὸ σύνθημα τοῦ διαμελισμοῦ τῆς μεσαιωνικῆς μας αὐτοκρατορίας. Τὸ μέγα πολιτικόν, ἐκκλησιαστικόν, ἐπιστημονικόν, καλλιτεχνικόν, ἔμπορικόν καὶ βιομηχανικόν κέντρον τοῦ βυζαντινοῦ ἑλληνισμοῦ παρεδίδετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Φράγκων καὶ τῶν Βενετῶν καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ χῶραι—ἐκτὸς ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι περιελήφθησαν εἰς τὰ ἑλληνικὰ κράτη τῆς Τραπεζοῦντος, τῆς Νικαίας καὶ εἰς τὸ Λεσποτάτον τῆς Ἡπείρου—διενεμήθησαν εἰς τοὺς Φράγκους πορθητὰς τῆς μεγαλωνύμου τέως πρωτευούσης των. Ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς Βενετοὺς ἔλαχον, ἐκτὸς τμήματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ αἱ ἀπὸ Μακεδονίας μέχρι Πελοποννήσου Ἑλληνικαὶ χῶραι, τὰς ὁποίας μετ' ὀλίγον ἀντήλλαξαν πρὸς ἄλλας καὶ μάλιστα πρὸς τὴν Κρήτην καὶ πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἐχούσας διὰ τὸ ναυτικόν των κράτος καὶ τὸ μέγα ἐμπόριόν των ἀσυγκρίτως μεγαλυτέραν σπουδαιότητα ἀπὸ τὰς ἐπιδικασθείσας εἰς αὐτοὺς ἐκτεταμένας μὲν, ἀλλὰ δυσβαστάκτους διὰ τὸ νησιωτικόν καὶ ναυτικόν κράτος των χώρας τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Οὕτως ἰδρῦθησαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας διάφορα κράτη φραγκικὰ, πολλαὶ δὲ νῆσοι καὶ λιμένες της περιῆλθον εἰς τὴν θαλασσοκράτειραν «νύμφην» τοῦ Ἀδρια. Ἄλλαι, ὡς γνωστόν, ἐκ τῶν οὕτω δουλωθεισῶν χωρῶν ηἰτύχησαν νὰ ἐπανεέλθουν βαθμηδὸν ἢ εἰς τὰ μνημονευθέντα ἑλληνικὰ κράτη ἢ εἰς τὴν ἐπανιδρυθεῖσαν τῷ 1261 μ. Χ. ὑπὸ Μιχαὴλ Η' τοῦ Παλαιολόγου αὐτοκρατορίαν τοῦ Βυζαντίου. Ἄλλ' αἱ ὑπὸ τοὺς Βενετοὺς διατελοῦσαι χῶραι παρέμειναν ὑπ' αὐτοὺς ἐπὶ μακρότερον χρόνον, τινὲς ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ τοσοῦτον μακρὰ κυριαρχία τῶν Βενετῶν δὲν παρήλθεν

¹⁾ Ἡ ἀνά χεῖρας μελέτη εἶναι κατὰ μέγα μέρος ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ προσεχῶς, ὡς ἐλπίζω, ἐκδοθησομένου Β' τεύχους τῆς «*Συντόμου Ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων*», εἰς τὸ ὅποιον θὰ ἐξετάζωνται αἱ νεοελληνικαὶ διάλεκτοι.

ἄνευ ἐπιδράσεως ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν κινήσεων τῆς. Δὲν θὰ ἐξετάσω τὰς ἄλλας ἐκδηλώσεις τῆς. Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην θὰ περιορισθῶ νὰ ἐξετάσω τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης, καὶ μάλιστα τῆς διαλέκτου τῆς Βενετίας, εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ὑπ' αὐτὴν ἑλληνικῶν νήσων καὶ πόλεων. Αὕτη ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως μεγάλη. Ἄλλ' ὡς θέλει δειχθῆ κατατότερον, ἢ ἔκτασις τῆς ὑπερετιμῆθη ὑπὸ τινων ἐρευνητῶν.

Εἶναι φυσικὸν ἢ ἐπίσημος γλῶσσα, ἢ γλῶσσα τοῦ ἄρχοντος στοιχείου — ὅταν συμβαίῃ μάλιστα τοῦτο νὰ ἔχη ἀναπτύξει εἰς μέγαν βαθμὸν ἓνα ἢ περισσοτέρους ἐκ τῶν ἐκπολιτιστικῶν παραγόντων, τὰ γράμματα καὶ τὴν ἐπιστήμην, τὰς τέχνας, τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν, τὴν βιομηχανίαν κτλ.— ἢ γλῶσσα, λέγω, αὕτη εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπιδρῶ οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς ὑπὸ τοῦ ὁμιλοῦντος αὐτὴν λαοῦ ἄρχομένους, ἀλλὰ καὶ εἰς ὄλους τοὺς ὀπωσθήποτε ἐπικοινωνοῦντας πρὸς αὐτόν. Τοῦτο συνέβη ἀναποτρέπτως καὶ εἰς τοὺς ὑπὸ τὴν Βενετικὴν κυριαρχίαν διατελέσαντας κατοίκους τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους κτλ. Ὅροι ναυτικοὶ (*ἀλλάραγα, βίρα — ἄρω, βόλτα, κάβος, λάσκα, μάινα, μόλα, ὄρτσα, πονέντες, σιρόκος, σιγιάλο, τεζάρω, τιμόνι, φορτσάρω* κλ.), ¹⁾ ὄροι διοικητικοί, νομικοί, ἐπιστημονικοί, λέξεις δηλωτικαὶ καὶ διαφόρων ἀντικειμένων καὶ ἐμπορευμάτων, λέξεις τῆς καθ' ἡμέραν ὁμιλίας κτλ. εἰσήλθον καθ' ἑκάστην εἰς τὰ νησιωτικὰ ἰδιώματα ἐκ τῆς γλώσσης τῶν Βενετῶν καὶ ἐξετόπιζον πολλὰς γνησίας ἑλληνικὰς ἢ ἐλέγοντο καὶ λέγονται ἔτι ἐκ παραλλήλου πρὸς αὐτὰς (*φτάνω* καὶ *ἀρεβαίονω, φτάνει* καὶ *μπάστα, ἀντίλογος* καὶ *κοντράστο, παρεθύρι* καὶ *φανέστρα* κλ. ἐν Κερκύρα ²⁾) καὶ ἐνίοτε μὲ κάπως διάφορον σημασιολογικὴν ἀπόχρωσιν. Τοῦτο συνέβη κυρίως εἰς τὸν γραπτὸν λόγον. Τὰ ἐπίσημα ἰδίως ἔγγραφα (συμβόλαια κλ.), λογοτεχνικὰ μνημεῖα, χρονογραφίαι βρῖθουν λέξεω Ἰταλικῶν. Καθ' ἃ λέγει ὁ Heisenberg ³⁾ «massenhaft dringt in jenen Jahrhunderten (ἤτοι τῆς βενετικῆς ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, Κρήτης κλ. κυριαρχίας) venetianisches und anderes italienisches Sprachgut ein und verdrängt die griechischen Wörter. Sogar die griechische Schrift wird hier und da aufgegeben, die griechische Sprache, die in Gefahr war eine griechische—venetianische Mischsprache

¹⁾ Ἰδ. τὴν καλὴν μελέτην τοῦ *D. Hesselting*, *Les mots maritimes empruntés par le grec aux langues romanes*. Amsterdam 1903.

²⁾ Ἰδ. *Γ. Σαλβάνου*, *Μελέτη περὶ τοῦ γλωσσ. ἰδιώματος τῶν ἐν Κερκύρα Ἀργυράδων*. Ἀθῆναι 1918 σ. 7.

³⁾ *A. Heisenberg*, *Dialekte und Umgangssprache im Neugriechischen*. München 1918 σ. 21.

zu werden, bedient sich nicht selten der italienischen Schrift.»
Ἡ Ἐρωφίλη, τὸ γνωστὸν κρητικὸν δράμα τοῦ Χορτάκι, ἐγράφη κατὰ τὸν 17^{ον} αἰ. μὲ ἰταλικοὺς χαρακτήρας. Τὰ ὀλίγα κρητικὰ συμβόλαια, τὰ ὁποῖα ἐδημοσιεύθησαν μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῶν Σάθα, Gerland καὶ Ξανθοῦ-δίδου βροῦνται ἰταλικῶν λέξεων καὶ φράσεων. Παραλαμβάνω ὀλίγας ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Κρήτης, Α' (1912) (ἐκδοθείσης ὑπὸ Στ. Ξανθοῦδίδου) σ. 161 «κόπια ἐβγαρμένη ἀπὸ τὸν Ἰμπρον τῆς νοταρίας ἐμοῦ Ἰωάννου Κατζαρᾶ μόρε βένετο κλ.»,

σ. 104—5: «... καὶ τὸ ἰστρομέντο ἐκεῖνο τῆς κονιζεντζιῶς αὐτοῦ νὰ εἶναι κομμένο καὶ ἀννολιθο ὡσάν ποτὲ νὰ μὴν ἤθελε γενεῖ· οὕτως μένω κοντέντος κοτέντοι καὶ προζέντες ἡμεστάνε πληρωμένοι καὶ σαισφαῶδοι κλ.»,

σ. 134: «νιάννα καὶ νιντερέσσα κλ.»

σ. 233—4: «Δίδοντας τὰ τορνέσα τζοὶ ἄνωθεν νιτρᾶδες καὶ σπέζες εἰς τέρμενο χρόνους τρεῖς εἰς πάγες ἀπὸ Λῦγουστον εἰς Αὔγουστον δὲν ἀτενιέντορας ὡς ἄνωθεν νὰ ᾿μαι ἀστρέτος καὶ ἀμαχεμένος μὲ τὴν εὐκολώτερη σιράτα (λατ. strata, ἰταλ. strada) τῆς δικαιοσύνης . . . ἤγραψε τὴν παροῦσα γραφὴ γιὰ πλιὰ κιάρρα (ἰταλ. chiaro) καὶ δίδω θέλημα νὰ βροθῆ εἰς νοδάρο ἢ λεγομένη γραφὴ».

«Ἐγὼ Μανώλης Τζῆς εἶμαι προζέντες καὶ ἀφερμάρω τὰ ἄνωθεν».

ἽΟχι ὀλίγας λέξεις ἰταλικὰς καὶ γαλλικὰς—ἐνεκα τῆς ἐπὶ τρεῖς περίπου αἰῶνας κυριαρχίας τῶν Lusignans, 1191—1489 μ. Χ. ¹⁾—περιέχουν καὶ τὰ ἀρχαιότερα μνημεῖα τῆς νέας κυπριακῆς διαλέκτου, αἱ Assises καὶ αἱ χρονογραφίαι τοῦ Λεοντίου Μαχαιρᾶ καὶ Γ. Βουσιτρωνίου, ὧν αἱ μὲν πρῶται ἀνήκουν εἰς τὸν ΙΓ', αἱ δὲ εἰς τὸν ΙΕ' αἰ. μ. Χ. Καὶ χ/γραφον Κυπριακὸν ἀκόμη μεταγενέστερον—τοῦ τέλους τοῦ ΙΣ' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΖ' αἰ. κατὰ τὸν Χρ. Παντελίδην ²⁾—περιέχει πληθώραν λέξεων ἰταλικῶν (ἀμπαδιά, ἀμορῶζα, ἀρμάδα, ἀπόστα, δισκόρδια, διζόρδινα, δισπεραιζιόνε, ἰντζίρκα, κομμοδαῖος, κομμοδιτά, κονιᾶδον, κυβερνατιῶρος, λεβάντε, λεπρῶζος, ὄπλιγο, προβεδέρω, προτέστο, σιγουρτά κλ.). Ὡσαύτως εἰς ἔγγραφα τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ μάλιστα τοῦ Ἰονίου πελάγους, τῶν ὁποίων ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἐκυριάρχησαν οἱ Βενετοὶ καὶ εἰς τὰς ὁποίας καὶ μετὰ τὴν ἀπόσπασίν των ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Βενετῶν ἢ Ἰταλικῆ ἐξηκολούθησε

¹⁾ Πρβλ. τὴν ἐξαιρέτον μελέτην τοῦ καθηγητοῦ κ. Σ. Μενάρδου, Γαλλικαὶ μεσαιωνικαὶ λέξεις ἐν Κύπρῳ (= Ἀθηνᾶς, ΙΒ' 360 κέξ.), Μ. Λένδια, Περὶ τῶν ἐν τῇ Κυπριακῇ ῥημάτων ἐκ τῆς Ἰταλικῆς καὶ τῆς Γαλλικῆς (= Ἀθηνᾶς, ΛΓ' 142 κέξ.) κλ.

²⁾ Ἰδ. Ἀθηνᾶς, ΛΔ' σ. 156 κέξ.

νὰ χρησιμεύη ὡς γλῶσσα τῶν δικαστηρίων, τῆς Βουλῆς κλ. — μόλις τῷ 1836 ὑποκατεστάθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς εἰς τὰ εἰρηνοδικεῖα καὶ λοιπὰ δικαστήρια, τῷ δὲ 1849 καὶ εἰς τὰς ἀγορεύσεις καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς Βουλῆς, ἂν καὶ σχεδὸν πρὸ εἰκοσιπενταετίας εἶχε θεσπισθῆ διὰ τοῦ Συντάγματος τῆς Ἰονίου Πολιτείας ἢ Ἑλληνικῆ ὡς ἐπίσημος γλῶσσα αὐτῆς. Τοσοῦτον εἶχε συνδεθῆ ἢ Ἰταλικῆ πρὸς τὸν δημόσιον ἐν αὐτῇ βίον—πλεῖστα ἀπαντοῦν, ὡς εἶναι φυσικόν, τὰ ἰταλικά στοιχεῖα.

Ἄλλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ μετὰ βεβαιότητος ὅτι πολλὰ ἐξ αὐτῶν δὲν ἦσαν εἰς καθημερινὴν χρῆσιν οὐδ' ἀπετέλουν νομίσματα κοινῆς χρήσεως παρὰ τῷ λαῷ. Περὶ τούτου θέλομεν πεισθῆ, ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλαὶ φραγκικαὶ λέξεις μαρτυρούμεναι εἰς τὰ παραδοθέντα γραπτὰ μνημεῖα δὲν λέγονται ἤδη παρὰ τοῦ λαοῦ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν μὲν πρότερον ἐν χρήσει καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ὁμιλίαν, ἀλλ' ἐξετοπίσθησαν βαθμηδὸν—ιδίως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀνωτέρω χωρῶν καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐν αὐταῖς τῆς Ἑλληνικῆς διοικήσεως, τὸν πολλαπλασιασμόν τῶν ἑλληνικῶν σχολείων, τῶν ἑλλην. ἐφημερίδων κλ. — ἐξ αὐτῆς (πρβλ. *φαρμακεῖο*, *τυπογραφεῖο*, *ταχυδρομεῖο*, *συβουλογράφος*, *δίκη* κλ. ἀντὶ τῶν *σπετσαρία*, *σταμπαρία*, *πόστα*, *νοδάρως*, *κάουζα* κλ.). Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰς λέξεις ταύτας, πάλιν ὑπολείπονται ἄρκεταί, τῶν ὁποίων ἢ ἀπουσία ἀπὸ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν δὲν ἐξηγεῖται κατ' ἄλλον τρόπον, παρὰ διὰ τῆς ἐκδοχῆς ὅτι ποτὲ δὲν ἀπετέλεσαν κοινὰ στοιχεῖα αὐτῆς.

Πολὺ ὀλιγώτερα εἶναι τὰ κύρια ὀνόματα—βαπτιστικά, ἐπώνυμα κλ.—τὰ ὁποῖα παρέμειναν εἰς τοὺς νησιώτας ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐν Ἑλλάδι Βενετοκρατίας. Τὰ κύρια ὀνόματα εἶναι σχετικῶς περισσώτερα εἰς τοὺς καθολικοὺς τῶν Κυκλάδων, καὶ μάλιστα τῆς Ἄνω Σύρου (*Μπενεδέιτος*, *Ντομενίκος*, *Νάτιος* ἀντὶ *Ἰγνάτιος*—*Ἰγναζιο*, *Κλάρα*, *Λουρέντιος*, *Λινάρδος* ἢ—*δῆς*, *Μαρίνος*, *Πιέρρος*, *Ρόζα*, *Μπασσιᾶνος*, *Σπεράντισα*, *Τζουάννες*, *Τζουζέπος*, *Φραιζέσκος* ἢ *Τζέκος* κλ. ¹⁾).

Ὅλιγα σχετικῶς εἶναι καὶ τὰ φραγκικῆς καταγωγῆς τοπωνύμια, εἰς τὰ νησιωτικὰ κυρίως ἰδιώματα. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀλβανικῶν, σλαβικῶν καὶ τουρκικῶν τοπωνυμιῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Ἠπείρου, Μακεδονίας καὶ Θράκης, τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων καὶ κωμῶν καὶ ἐν γένει τῶν τόπων τῶν νήσων εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον καθαρῶς Ἑλληνικά.

¹⁾ Πρβλ. *Α. Σιγάλα*, Βαπτιστικά—παρωνύμια—ἐπώνυμα (=Λεξικ. Ἄρχ. Γ', σ. 161 κέξ.).

Τὰ τοπωνύμια λ. χ. τῆς νήσου Ἰκαρίας εἶναι «ὅλα ἑλληνικά.» ¹⁾ Τὰ τῆς Χίου, Κυκλάδων, Κρήτης, Κύπρου κατὰ μέγιστον μέρος ἑλληνικά.

Ἄλλ' ἂν εἶναι πολλὴ καὶ μεγάλη ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἰταλικῆς εἰς τὸ λεξιλόγιον τῶν νήσων, δύναται τις ὅμως νὰ εἴπῃ — χωρὶς ἴσως φόβον νὰ σφαλῇ — ὅτι εἰς τὴν Γραμματικὴν των εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ ἀσήμαντος. Ὀλίγαι παραγωγικαὶ καταλήξεις παρελήφθησαν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς καὶ ἐγιναν συνήθεις καὶ δημῳδαί, εἰς μικροτέραν ἢ εὐρυτέραν ἑκτασιν, αἱ — *δῶρος* (*ἄμακαδῶρος*, *κρισαδῶρος* = *φιλόδικος*, *λιμαδῶρος*, *σολατσαδῶρος*, *τζογαδῶρος*, *φουμαδῶρος* κλ.), — *όζος* (*σκερισόςζος*, *θυμόςζος* = — *ώδης* κλ.), — *άρω* (*προσιμάρω* παρὰ τὸ *πρόσιμον*, κατὰ τὰ ὠσαύτως εὐχρηστα ἰταλικά *γουςτάρω*, *κουράρω*, *πασσάρω*, *οιγουράρω*, *στραπατσάρω*, *φουμάρω* κλ.).

Εἰς τὴν φωνητικὴν ἰδίως ἡ ἐπίδρασις τῆς Ἰταλικῆς ἐλέγχεται ἀσημαντος, ἴσως οὐδεμία. Ἡ οὐρανικὴ προφορὰ τοῦ λ, ν πρὸ τοῦ ι ἐν Κεφαλληνίᾳ (*πολύ*, *λήνός*, *νήσικός* κλ.) ἐνομίσθη ὅτι «μόνον δι' ἰταλικῆς ἐπιδράσεως ἴσως δύναται νὰ ἐξηγηθῇ.» ²⁾ Ἄλλα πῶς τότε τὸ ἰδίωμα τῆς Ζακύνθου καὶ μάλιστα τῆς Κερκύρας, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης νήσου τοῦ Ἰονίου πελάγους φέρει τὰ ἴχνη τῆς ἐν αὐτῇ βενετοκρατίας, ἐξέφυγε τὴν ἐπίδρασιν ταύτην; Καὶ πῶς θὰ ἐπέδρα ἡ Ἰταλικὴ εἰς φωνητικὴν ἀλλοίωσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει ἡ ἰδία; Οἱ Ἰταλοὶ τὰ σύμφωνα λ, ν + ι δὲν τὰ προφέρουν ὡς οὐρανικά (*liberto*, *liberta*, *libro*, *nimboso* κλ., οὐχὶ *gliberto*, *gnimboso* κλ.). Ἄν εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἀπαντοῦν καὶ οἱ οὐρανικοὶ φθόγγοι *gli*, *gni* παρὰ τοὺς μὴ τοιοῦτους, δὲν εἶναι τοῦτο, νομίζω, λόγος ἰσχυρός, ὥστε νὰ πιστευθῇ ὅτι ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ γενικὴ καὶ ἀνεξάρητος προφορὰ τῶν λ, ν + ι ὡς οὐρανικῶν προῆλθεν ἐξ ἐπιδράσεως τῆς Ἰταλικῆς προφορᾶς. Μήπως ἄλλως τε δὲν ἀπαντᾷ ἡ οὐρανικωτέρα, ἡ ἑτερόρροπος αὕτη προφορὰ τῶν φθόγγων τούτων καὶ ἀλλαχού τῆς Ἑλλάδος, ὅπου οὐδεὶς λόγος περὶ φωνητικῆς ἐπιδράσεως τῆς Ἰταλικῆς δύναται νὰ γίνῃ, παρὰ μόνον περὶ φυσικῆς, περὶ αὐτομάτου φθογγικῆς ἐξελιξεως; Εἰς τὴν Θεσσαλίαν λ. χ. λ, ν + ε, ι = λ', ν' + ε, ι: *λέγω* — *λ'έου*, *ν'έος* — *ν'έους*, *ν'αί*, *λ'ύω* — *λ'ύνω* — *λ'ύνου*, *ν'ἦμα* κλ., εἰς δὲ τὴν Αἰτωλίαν, Ἀκαρνανίαν κ. ἄ. τὰ σύμφωνα λ, ν τρέπονται ὠσαύτως εἰς οὐρανικά λ', ν' μόνον, ὅταν ἀποβάλληται τὸ μετ' αὐτὰ ἄτονον ι: *ἄνοιξα* — *ἄν'ξα*, *πίνει* — *πίν'*, *μέλι* — *μέλ'*, *θέλει* — *θél'*, *θέλησα* — *θél'σα* κλ. Ὅτι ἐν τούτοις δὲν πρόκειται περὶ ξένης φωνητικῆς ἐπιδράσεως, εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ.

¹⁾ Γ. Χατζιδάκι, ΜΝΕ, Β' 396.

²⁾ "18. Ἀθηνᾶς, 17', 192—3.

Καὶ ἄλλο φωνητικὸν φαινόμενον, ὁ τσιτακισμὸς, ἀπεδόθη εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ὁ Κοραῆς, Ἀτάκτ. Β', 361 ἀπεφάνθη ὅτι «ὁ βάρβαρος οὗτος συλλαβισμὸς (=φθόγγος) εἰσέβη εἰς τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὴν μὲ Ἰταλοὺς ἐπιμειξίαν τῶν Γραικορωμαίων.»¹⁾ Καὶ ὁ ἐπιφανὴς βυζαντινοδίφης Heisenberg δέχεται τῆς αὐτὴν ἀρχὴν τοῦ ἐκ τοῦ κ' προελθόντος τσ ἢ τσ̄. Ἄλλ' ὁ τσιτακισμὸς ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπαντᾷ καὶ εἰς χώρας ὅπου οὐδεμία ἰταλικὴ ἐπίδρασις παρατηρεῖται, ὡς λ. χ. εἰς τὸν Ὄφιν τοῦ Πόντου, εἰς τὸ Μιστὶ τῆς Καππαδοκίας, εἰς τὰ Φάρασα κ. ἄ. — ἄλλη ἀνάλογος ἐπίδρασις, ἤτοι ἡ τῆς Τουρκικῆς ἀποκλείεται εἰς αὐτάς, διότι ὁ τσιτακισμὸς εἶναι ἄγνωστος εἰς τὴν γλῶσσαν ταύτην—εἰς Πάπιγκον τῆς Ἡπείρου μετὰ τὸ σ, σισέφτουμε=σκέπτομαι, σισάζουμαι=σκιάζομαι κλ.) κ.ἄ. ἀφ' ἑτέρου δὲ ἑλλείπει ἀπὸ χώρας, αἱ ὁποῖαι καὶ διὰ τὴν γειννιάσιν των πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ διὰ τὴν μακροτέραν ἐν αὐταῖς ἰταλοκρατίαν παρουσιάζουν ἀδρᾶν τὴν ἰταλικὴν ἐπίδρασιν, ὡς λ. χ. εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν Κρήτην, ἡ ὁποία ἐσφαλμένως, ὡς θὰ ἴδωμεν, περιλαμβάνεται εἰς τὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ ὁ τσιτακισμὸς. Ἡ σημασία τοῦ γεγονότος τούτου δὲν διέφυγε τὸν Heisenberg καὶ δικαίως τονίζει «am auffalendsten aber bleibt es, dass der Lautwandel gerade dort fehlt, wo die venetianische Herrschaft am sichersten begründet war und am längsten gedauert hat, auf den jonischen Inseln.»²⁾ Ἡ ἔρμηνεία, διὰ τῆς ὁποίας προσπαθεῖ νὰ παρακάμψῃ τὴν οὐσιώδη αὐτὴν δυσκολίαν, φαίνεται πολὺ ὀλίγον πειστικὴ. Ἐὰν ἡ ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ ἐν Πελοποννήσῳ—ἔξαιρέσει, ὡς λέγει, τῆς Μάνης καὶ τῆς Τσακωνιάς—ὀμιλουμένη «so geringe Unterschiede von der allgemeinen Umgangssprache zeigen», δὲν σημαίνει ὅτι ἡ διάλεκτος τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Πελοποννήσου προῆλθον κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας ἐκ τῆς νεοελληνικῆς Κοινῆς, ἀλλ' ὄλως τοῦναντίον ὅτι αὐταί, καὶ ἰδίως ἡ Πελοποννησιακὴ, ἐχρησίμευσαν ὡς βάσις, ἐξ ἧς ἀνεπτύχθη—ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους—ἡ νεοελληνικὴ Κοινὴ. Ἡ ἔλλειψις ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων τοῦ τσιτακισμοῦ δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι εἰς ταύτας ὀμιλεῖται ἰδίωμα ἐπίσακτον, ἀπαρτισθὲν ἐκ τῆς νεοελληνικῆς Κοινῆς καὶ ἐκβαλὸν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰ. τὴν Βενετικὴν, ἥτις, ὡς λέγει, «in meisten Umfang an die Stelle der griechischen getreten ist.» Ὡς μαρτυρεῖ ὁ Ducange εἰς τὸν πρόλογον τοῦ πολυτίμου λεξικοῦ

¹⁾ Ὁ Κοραῆς εἶχεν ὑπ ὄψιν ὄχι μόνον τὸ ἐξ οὐρανιαοῦ κ' προελθὸν τσ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἄλλων, ὡς ἔλεγε, φθόγγων: ζ, ξ, κτ, σκ, τι προκυψαν.

²⁾ Heisenberg, ἐνθ. ἀν. σ. 58 9.

του σ. VII «in majoribus oppidis, qui sub Turcis, Graece et Turcice· qui sub Venetis, degunt, Graece et Latine vel Italice· *in pagis denique Graece duntaxat omnes loquuntur.*» Τοῦτο τὸ γενικῶς λεγόμενον περὶ ὄλων τῶν τουρκοκρατουμένων καὶ ἰταλοκρατουμένων χωρῶν ἀληθεύει καὶ περὶ τῶν Ἰονίων νήσων. Οὐδέποτε ἔπαυσεν εἰς αὐτὰς ὁμιλουμένη ἢ Ἑλληνικὴ, ἀποκλειστικῶς μὲν εἰς τὰ χωρία, ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς τὴν Ἰταλικὴν καὶ ἰδιαίτερος πρὸς τὴν Βενετικὴν εἰς τὰς πόλεις. Ὡς λέγει ὁ κ. Σαλβᾶνος, ἐνθ. ἀν. σ. 6. «Ἐπὶ τέσσαρας καὶ πλέον αἰῶνας ἄρξαντες τῆς νήσου οἱ Ἑνετοὶ οὐδέποτε κατώρθωσαν ν' ἀκούσωσι τὴν γλῶσσαν αὐτῶν κοινῶς λαλουμένην παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἔξω τῆς περιοχῆς τῆς περικλειομένης ὑπὸ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως Κερκύρας. Ὁ ἀγροτικὸς τῆς νήσου πληθυσμὸς μόνον τὴν πάτριον γλῶσσαν ἀπὸ τοῦ καθ' ἅπαντας τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐλάλει.» Ἐννοεῖται ὅτι ἀρκεταὶ λέξεις ἰταλικαὶ εἰσεχώρησαν ἀναποφεύκτως καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν χωρικῶν, ἀλλ' οὔτε ἡ προφορὰ των ἔπαυε ἢ ἠλλοιώθη ποσῶς ἐκ τούτων οὔτε ὁ κύριος λεκτικὸς θησαυρὸς τῶν ἀγροτῶν — ἤτοι αἱ λέξεις τοῦ καθ' ἡμέραν, τοῦ οἰκιακοῦ, τοῦ γεωργικοῦ, κτηνοτροφικοῦ, ἀλιευτικοῦ βίου — ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς γλώσσης τῶν κρατούτων τῆς νήσου πρὸς βλ. ἀγριολάχανα, ἡμερολάχανα, βότανα, χόρτα κλ. (ἐ)στιά, κατώ(γ)ει τό, χαμώ(γ)ει τό, περιούλι, κλειδί, ἀνώφιλο — κατώφιλο τὸ (ἀνώφιλον — κατώφιλον), παρεθύρι, φεγγίτης, θεμέλια, σκεπαστή, σπλιθάρι, πέτρα, φαεῖ, ψωμί κλ. ἄλατρο (ἄροτρον), χωράφι, γεννήματα τά, λινάρι, ὄχτος, τράφος κλ. πρόβατα, βόδι, ἄλογο, φορτίκι τὸ = ὄνος κλ. Ἐπειτα καὶ ἂ ὑποτεθῆ πρὸς στιγμὴν ὅτι ἡ βενετικὴ διάλεκτος καὶ προφορὰ εἶχεν ἐκβάλλει κατὰ μέγα μέρος τὴν Ἑλληνικὴν ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ὅτι αὕτη μάλιστα ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 18ου αἰ. ἐπανέκτησε τὴν προτέραν θέσιν της εἰς αὐτὰς, τοῦτο βεβαίως δὲν θὰ ἦτο λόγος ἰσχυρὸς πρὸς παρεμπόδισιν φωνητικῆς ἀλλοιώσεως, ἢ ὁποία κατὰ τὸν Heisenberg συνέβη εἰς ἄλλας νήσους ἀπώτερον τῆς Ἰταλίας κειμένας καὶ ὑποστάσας μικροτέραν τὴν ἰταλικὴν ἐπίδρασιν. Ἄν εἰς ταύτην ὀφείλετο τὸ φαινόμενον τοῦτο, θὰ παρετηρεῖτο κατὰ πρῶτον λόγον εἰς τὰς Ἰονίους νήσους. Καὶ ὅτε ἡ νεοελληνικὴ Κοινὴ θὰ ἐξέβαλλε τὴν Βενετικὴν — ὡς δέχεται ὁ Heisenberg — θὰ μετεδίδοτο καὶ ἡ ἐν λόγῳ φωνητικὴ ἀλλοίωσις εἰς αὐτήν. Μήπως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας εἰσχωρεῖ καθ' ἑκάστην ἢ νεοελληνικὴ Κοινὴ, ἐκτοπίζουσα τὰς διαφόρους διαλέκτους; Οἱ ὁμιλοῦντες πρότερον αὐτὰς ὑποκαθιστοῦν τοὺς ἰδίους φθόγγους των εἰς τοὺς ἀντιστοιχοὺς τῆς Κοινῆς καὶ οὕτως ἡ προφορὰ τῶν χρησιμοποιούτων αὐτὴν διαφέρει κατὰ τόπους

καὶ παρουσιάζει ποικίλας ἀποχρώσεις. Ἄν ἐπομένως ἐκ τῶν ἐπτανησιακῶν ἰδιωμάτων ἔλλειπῃ ὁ τσιτακισμὸς, τοῦτο πρέπει — νομίζω — νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι καὶ ἐκεῖ ὅπου ἀπαντᾷ ὀφείλεται εἰς ἀνεξάρτητον ἀπὸ ἄλλης γλώσσης καὶ αὐτοτελῆ φωνητικὴν ἀλλοίωσιν. ¹⁾ Τοῦτο ἄλλως τε ἐπιβεβαιώνει καὶ ἡ μεταβατικὴ βαθμὶς, εἰς ἣν εὐρίσκεται τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς τὴν Κρήτην. Εἰς αὐτὴν σήμερον — ἦτοι δύο καὶ ἥμισυ αἰῶνας μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν Βενετῶν ἐκ τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἀρχίσασαν τῷ 1645 καὶ περατωθεῖσαν τῷ 1669 — ὁ τσιτακισμὸς δὲν συντελέσθη ἀκόμη. Μόνον ἴσως εἰς μικρὰν περιφέρειαν, εἰς τὸ Παλαίαστρον τῆς Σητείας, φαίνεται — κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Dawkins ²⁾ — ὅτι συνέβη ἤδη τοῦτο. Ἄλλὰ εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Κρήτης — ἰδίως ἴσιν ἀντελήφθην τοῦτο εἰς τὴν περιφέρειαν Ἡρακλείου καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ Δ. Κρήτῃ ἐπαρχίαν τοῦ Ἁγ. Βασιλείου — τὸ οὐρανικὸν κ' ἔχει ἤδη διάφορον προφορὰν ἀπὸ τῆς νεοελληνικῆς Κοινῆς κ', ἦτοι οὐρανικωτέραν, χωροῦσαν πρὸς τὸν τσιτακισμὸν καὶ προσεγγίζουσαν πρὸς αὐτόν, ὥστε νὰ γεννᾶται ἐνίοτε ἡ ἐντύπωσις τοῦ τσιτακισμοῦ, ἀλλὰ δὲν κατέληξεν ἀκόμη, καθὼς ἐλέχθη καὶ ἀνωτέρω, πλήρως εἰς αὐτόν. Ὅτι ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους παριστάμεθα μάρτυρες φωνητικῆς ἀλλοιώσεως, αὐτομάτου καὶ ἀνεξαρτήτου ἀπὸ πάσης ξένης ἐπίδρασεως συντελουμένης, εἶναι προφανές. Ἡ ἐρμηνεῖα φωνητικῶν φαινομένων διὰ ξένης ἐπίδρασεως εἶναι πιθανὴ καὶ — ἐνίοτε — βεβαία, ὅσάκις διάλεκτοί τινες ἀπεμονώθησαν ἐντελῶς ὑπὸ ξένων γλωσσῶν καὶ οἱ ὁμιλοῦντες αὐτὴν — ἂν μάλιστα συμβῆ νὰ εἶναι σχετικῶς ὀλιγάριθμοι — διεσπάρσθησαν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς ὁμοφύλους τῶν διὰ γεωγραφικοὺς καὶ πολιτικοὺς λόγους καὶ ἔνεκα τῆς πανταχόθεν περιστοιχισεῶς τῶν ὑπὸ συμπαγοῦς καὶ ἀσυγκρίτως πολυπληθεστέρου καὶ μάλιστα καὶ ἄρχοντος ξενοφώνου στοιχείου. Τοῦτο συνέβη ἤδη εἰς τὰς ὀλίγας καὶ ἀπ' ἀλλήλων ἀποκεχωρισμένας ἑλληνοφώνους κοινότητας τῆς Καππαδοκίας, τῶν ὁποίων τὰ ἰδιώματα τόσον καλῶς ἐμελέτησε καὶ περιέγραψεν ὁ Dawkins. Τοῦτο ὡσαύτως εἶναι ἀναντίρρητον προκειμένου περὶ τῶν ἑλληνοφώνων κωμῶν καὶ περιφερειῶν τῆς κάτω Ἰταλίας, ἦτοι τῆς Βονα κ.λ. ἐν Καλαβρία καὶ τῆς Terra d'

¹⁾ Ὁ Δ. Μαυροφρόνης, Δοκίμιον ἱστορίας τῆς ἑλλ. γλώσσης. Σμύρνη 1871 σ. 58 ἀνάγει τὸν τσιτακισμὸν εἰς τὰ μέσα περίπου τῆς 1ης μ. Χ. χιλιετηρίδος (400 — 500 μ. Χ.) καὶ θεωρεῖ αὐτὸν σύγχρονον πρὸς τὸν τῆς Λατινικῆς, ὁ δὲ Thumb, Hellenismus σ. 190 εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 10^{ου} αἰ. μ. Χ. χρόνους. Διάφορος γνώμη παρὰ Ψάλην, ἐν Τεσσαρακονταετηρίδι Κόντου σ. 125 κέξ. καὶ Grammatik d. Byzant. Chroniken. Göttingen 1913 σ. 67. Ὁ Α. Μπούτουρας (ἰδ. « Ἀγωγῆς » Α', 3) συμφωνῶν πρὸς τὸν Thumb θεωρεῖ τὸ φαινόμενον παλαιότερον τοῦ 10^{ου} αἰ.

²⁾ 18. Annual of the British School at Athens, X, 83 κέξ.

Otranto ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ νήσων καὶ χωρῶν, αἱ ὁποῖαι διετέλεσαν μὲν ὑπὸ ξένους κατακτητὰς ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους, ἀλλ' οὐδέποτε ἔπαυσαν νὰ κατοικῶνται ὑπὸ συμπαγῶν ἑλληνικῶν καὶ ἑλληνοφώνων πληθυσμῶν καὶ εἰς τὰς ὁποίας οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ὀμιλῆται καὶ νὰ καλλιεργῆται λογοτεχνικῶς ἢ ἑλληνικῇ γλῶσσᾳ, νὰ τελῆται ἑλληνιστὶ εἰς τοὺς ναυτοὺς ἢ λειτουργία καὶ νὰ ἀνθῆ—περισσότερον ἢ ὀλιγότερον κατὰ καιροῦς— ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ὑπόθεσις πλήρους ἑξιταλισμοῦ, ὁποῖαν προϋποθέτει ἢ ἀλλοίωσις τῆς προφορᾶς—μικρὰ ἢ μεγάλη—ἢ ἀποδιοδωμένη εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰταλικῆς γλώσσης, εἶναι, νομίζω, ἀστήρικτος. Ἰσαῖσα ἢ φυλετικὴ καὶ γλωσσικὴ ἀφομοίωσις ἀλλοφύλων ἐγκατεστημένων εἰς Πελοπόννησον—περισσοτέρων ἢ εὐαριθμοτέρων, ἀδιάφορον—καὶ ὁ ὑποτιθέμενος ἐκτοπισμὸς τῆς Βενετικῆς ὑπὸ τῆς νεοελληνικῆς Κοινῆς ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων, περὶ ὧν κάμνει λόγον ὁ Heisenberg, ἐνθ. ἀν. σ. 59, προϋποθέτουν συμπαγῆ ἑλληνικὸν καὶ ἑλληνόφωνον πληθυσμὸν, μὲ ἰσχυρὰν ὀπωσθήποτε τὴν ἐθνικὴν του συνείδησιν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ζωηρὸν τὸ αἴσθημα τῆς ἐθνικῆς του ἀθθυπαρξίας. Ὅτι δὲ αἱ νοτιώτεραι ἑλληνικαὶ χῶραι καὶ ἰδιαιτέρως αἱ νῆσοι τοῦ Ἰονίου καὶ Αἰγαίου πελάγους ὑπέστησαν ὀλιγωτέραν τὴν ξένην ἐπίδρασιν παρὰ αἱ βορειότεραι καὶ μάλιστα αἱ ἄλλαι, ἀκόμη μακρότερον κείμεναι ἑλλην. χῶραι μαρτυρεῖ πλήν τούτων καὶ ἡ ἀναφερθεῖσα κατὰ μέγα μέρος ἑλληνικότης τῶν τοπωνυμῶν των ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ξενικῶν τοπωνυμῶν τῶν ἄλλων ἑλλην. χωρῶν, καὶ δὴ καὶ ἡ ἀνθησις λαμπρᾶς φιλολογικῆς παραγωγῆς εἰς τὴν Κρήτην, καὶ τὰς Ἰονίους νήσους κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς χρόνους τῆς ἐν αὐταῖς βενετοκρατίας. Ποιητικὰ καὶ φιλολογικὰ καθόλου προϊόντα, ὡς λ.χ. ἡ *Θυσία τοῦ Ἀβραάμ*, ὁ *Ἐρωτόκριτος*, ἢ *Ἐρωφίλη*, κ.λ. εἰς τὴν Κρήτην αἱ *Διδαχαὶ* τοῦ Ἠλία Μηνιάτη (1669—1714) κ.λ. καὶ τὰ ποικίλα ἔργα τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, Νικηφόρου Θεοτόκη καὶ τόσων ἄλλων λογίων ἑπτανησίων, δρασάντων εἴτε εἰς τὴν γενετείραν των εἴτε ἀλλαχοῦ, δὲν ἦτο βεβαίως δυνατὸν νὰ γραφοῦν εἰς περιβάλλον, ὅπου εἶχε χωρήσει βαθύτατα, ὡς ὑπετέθη, ὁ ἑξιταλισμὸς καὶ ὅπου ἐφθινεν ἢ ἑλλην. γλῶσσα καὶ ἢ ἑλλην. συνείδησις, καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν γεννηθέντων καὶ ἀνατραφέντων εἰς αὐτό. Ἡ ἐπίδρασις ἢ βενετικὴ καὶ καθόλου ἰταλικὴ ἦτο ἀναμφιβόλως μεγάλη, ἀλλ' οὐχὶ τοσαύτη, ὥστε ν' ἀποπνίξῃ τὴν ἐλευθέραν ἐξέλιξιν τῆς εἰς τὰς ἰταλοκρατουμένας χώρας ὀμιλουμένης Ἑλληνικῆς καὶ τῶν διαλέκτων αὐτῆς. Τοῦτο ἐπιστοποίησε καὶ ὁ Pernot προκειμένου περὶ τῆς Χίου, τῆς ὁποίας τὰ ἰδιώματα περιέγραψε μὲ θαυμαστὴν ἀκρίβειαν. Καὶ ἐν αὐτῇ ἐκυρίαρχησαν οἱ Γενουᾶται ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας (1346—1566 μ. Χ.) καὶ ἡ

ἐπίδρασις των ὑπῆρξε μεγάλη, ὡς μᾶς δεικνύουν, πλὴν ἄλλων, καὶ αἱ ὄχι ὀλίγαι ἰταλικαὶ λέξεις αἱ πολιτογραφηθεῖσαι εἰς τὴν διάλεκτόν της καὶ συλλεγεῖσαι κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ τοῦ Μ. Κεφάλαι, ἐν τῇ Πεντηκονταετηρίδι τοῦ Φιλολ. Συλλόγου Κων/πόλεως σ. 183 κέξ. «*Pourtant ici non plus, aucune influence phonétique, tout se ramène à une question de vocabulaire. Le développement phonétique de ces divers patois (δηλ. τῆς Χίου), nous rounons dire aussi leur développement morphologique et syntaxique a été le même, que si l'île était restée toujours grecque*»¹⁾. Ὅσοι γνωρίζουν πόσον δύσκολος εἶναι ἡ εἰσαγωγή εἰς γλώσσάν τινα φθόγγων ἐξ ἄλλης γλώσσης καὶ ἀλλοτριῶν τοῦ φωνητικοῦ της συστήματος καὶ ὅτι συνήθως πολιτογραφοῦντες ξένας λέξεις ὄχι μόνον δὲν παραλαμβάνομεν συγχρόνως καὶ τοὺς ξένους φθόγγους, ἀλλὰ καὶ ὑποκαθιστῶμεν εἰς αὐτοὺς τοὺς συγγενεστέρους ἐκ τῶν ἰδικῶν μας, οὗτοι δὲν θὰ εὔρουν τὸ πρᾶγμα παράδοξον.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ μῆνα Δεκέμβριον 1925

Γ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

¹⁾ H. Pernot, *Phonétique des parlers de Chio* (Paris) 1907 σ. 533.